

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
(м. Донецьк)

Кафедра методики професійного навчання
і новітніх технологій виробництва

ПІДСУМКОВА ВИПУСКНА РОБОТА

На тему "Методика інструктування у різні періоди виробничого навчання"

Виконав: _____

Керівник: _____

Тьютор: _____

Затверджую:
Завідувач кафедрою

“ _ ” _____ р.

ЗАВДАННЯ НА ПІДСУМКОВУ ВИПУСКНУ РОБОТУ

Слухач: _____

Група: _____

Тема: Методика інструктування у різні періоди
виробничого навчання

Керівник роботи: _____

Дата видачі завдання: _____ Термін готовності роботи _____

Найменування розділів роботи	Терміни виконання
Вступ	
1. Теоретична частина	
2. Практична частина	
Висновки, література, додатки	

Керівник роботи

Підпис

Дата

Слухач

Підпис

Дата

АНОТАЦІЯ

У підсумковій випускній роботі розкриті деякі аспекти теми: “Методика інструктування у різні періоди виробничого навчання”. В роботі вивчено методику організації уроків виробничого навчання як проблему педагогічної науки і практики. Описується також методика інструктування у різні періоди виробничого навчання як педагогічна система.

Робота може бути цікавою для майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА.....	7
1.1. Реалізація уроків виробничого навчання як проблема педагогічної науки і практики.....	7
1.2. Методика інструктування у різні періоди виробничого навчання як система.....	13
2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА.....	20
ВИСНОВКИ.....	24
ЛІТЕРАТУРА.....	25

ВСТУП

Зміна пріоритетних цілей професійної освіти зумовлює виведення на перший план завдання розвитку особистості майбутнього фахівця на основі його внутрішнього потенціалу та з урахуванням прогресивних досягнень людства. За цих умов *глобальною метою і стратегічним завданням* професійної освіти стає всебічний розвиток людини, створення таких організаційно-педагогічних умов, які б сприяли максимальному розкриттю творчого потенціалу особистості.

Згідно з новою парадигмою професійної освіти основою освітнього процесу стає потреба учня в саморозвитку, педагога – у створенні навчального середовища.

Розвиток сучасної освіти має дві узагальнені константи. *Перша* – освіта в сучасному світі є головним полем змагання, конкуренції, боротьби за місце кожної людини в житті. *Друга* полягає в тому, що освіта інформаційного суспільства повинна суттєво відрізнятися від освіти індустріального періоду в цілях, засобах і методах навчання. Тому, модернізуючи сучасну професійну освіту, слід зосередити увагу на наступних аспектах:

- освіта повинна готувати *людину*, яка б діяла на основі набутих знань. Тому в процесі навчання слід зробити знання органічною складовою особистості, її сутністю, основою і методологією її поведінки та діяльності;

- освіта повинна готувати *людину* з інноваційним типом мислення, діяльності, культури. А тому завданням сучасної освіти є навчити учнів вчитися, створити можливості для навчання впродовж життя;

- освіта повинна готувати *самодостатню розвинуту особистість* через максимальне наближення процесів навчання і виховання до конкретної сутності кожного учня;

- освіта повинна готувати *«технологічну людину»*: якість технологій, здатність людини оволодіти ними, причому не тільки у виробництві, а й в будь-якій сфері життєдіяльності.

1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1.1. Методика реалізації уроків виробничого навчання як проблема педагогічної науки і практики

Уроки виробничого навчання *по типах* доцільно класифікувати відповідно до провідної дидактичної мети або за змістом виконуваних навчально-виробничих робіт.

Класифікація уроків виробничого навчання по типах відповідно до основної дидактичної мети. Перший тип - “урок формування початкових (первинних) умінь”. Можливі види уроку: вправи, імітаційний тренінг, практичні роботи, бінарний урок тощо. Особливості: сприйняття учнями та первинне усвідомлення нової інформації інструктивного характеру, показ майстром нових операцій і прийомів професійної діяльності, формування первинних умінь правильного виконання окремих операцій і прийомів з дотриманням вимог охорони праці.

Другий тип - “урок формування складних умінь”. Можливі види уроку: вправи, імітаційний тренінг, самостійна робота, практична робота, аналіз конкретних виробничих ситуацій, вивчення передових методів праці, бінарний урок тощо. Особливості: закріплення і розвиток умінь виконання окремих прийомів і операцій з дотриманням якості в роботі, формування умінь з об'єднання декількох простих операцій в одну складну при раціональному використанні часу.

Третій тип - “урок удосконалення умінь та формування навичок”. Можливі види уроку: виконання комплексних робіт, самостійна робота, практична робота, урок-виробничий семінар, конкурс професійної майстерності, урок вивчення передових методів праці, ділова гра, рольова гра тощо. Особливості: удосконалення та систематизація умінь застосувати різноманітні сполучення прийомів та операцій, типових для визначених професійних робіт, набуття автоматизму у виконанні трудових операцій.

Четвертий тип - “урок комплексного застосування знань, умінь і навичок при виконанні навчально-виробничих робіт”. Можливі види уроку: аналіз конкретних виробничих ситуацій, урок-конкурс професійної майстерності, урок технічної творчості, ігрове проектування, ділова гра, рольова гра тощо. Особливості: розвиток логічності, аналітичності та критичності мислення учнів в процесі комплексного застосування набутих умінь і навичок.

П'ятий тип - “контрольно-перевірочний урок”. Можливі види: конкурс професійної майстерності, ділова гра, ситуаційна гра, рольова гра, контрольно-перевірочні роботи тощо. Особливості: виявлення глибини знань, перевірка та оцінка набутих умінь і навичок виконання окремих операцій, складних та комплексних робіт, виявлення недоліків у знаннях, уміннях і навичках та їх причин, отримання даних для атестації.

Класифікація уроків виробничого навчання по типах відповідно до змісту виконуваних навчально-виробничих робіт. Перший тип - “вступний урок». Особливості: знайомство з професією, навчальною майстернею, підприємством-замовником, правилами охорони праці, майбутніми роботами. Пояснення повинно бути зрозумілим, дохідливим, зацікавлювати учнів, супроводжуватись демонстрацією наочних посібників, сучасних джерел інформації.

Другий тип - “урок вивчення трудових прийомів і операцій”. Особливості: формування початкових умінь правильно і якісно виконувати прийоми і операції у різних сполученнях за зразком і рекомендаціями інструкційних карток. Обов'язковим є показ майстром прийомів і способів виконання трудових дій. Відбувається виконання вправ з використанням інструкційних карток.

Третій тип - “урок виконання простих комплексних робіт”. Особливості: закріплення та вдосконалення умінь з виконання прийомів і способів праці, типових для професії, робіт комплексного характеру, що включають операції у різних сполученнях. Використання інструкційно-технологічних карт, акцентування уваги на правильності, точності виконання операцій, якості навчально-виробничих робіт.

Четвертий тип - “урок виконання складних комплексних робіт”. Особливості: формування умінь і навичок виконання навчально-виробничих робіт, що поєднують усі раніше вивчені технологічні операції і способи праці. Формування професійної самостійності, вироблення навичок і вмінь планування трудових процесів та самоконтролю. Виховання технічної культури.

П'ятий тип - “контрольно-перевірочний урок”. Особливості: виконання перевірочних робіт, контрольних робіт. Удосконалення умінь і навичок виконання комплексних і складних видів робіт. Планомірне визначення рівня професійних умінь і навичок. Надання повної самостійності у плануванні та здійсненні самоконтролю.

Вимоги до структурних елементів уроку виробничого навчання.

Вступний інструктаж ^м сукупність методів і прийомів виробничого навчання, які використовуються на початку занять з метою підготовки учнів до активного, безпомилкового і свідомого виконання практичних завдань.

В процесі вступного інструктажу майстер конкретизує і поглиблює теоретичні знання, набуті учнями на уроках спецтехнології, демонструє нові операції і прийоми трудової діяльності, організовує тренувальні вправи для перевірки доступності і посиленості нової навчальної інформації.

Алгоритм проведення вступного інструктажу: повідомлення теми і мети уроку; цільова установка учнів; перевірка знань, умінь і навичок за матеріалами уроків, взаємопов'язаних з метою уроку і необхідних для його проведення; пояснення характеру і призначення запланованої на уроці роботи; пояснення нової теоретичної навчальної інформації; демонстрація нових операцій і прийомів трудової діяльності; ознайомлення учнів з матеріалами, інструментами і приладами, які вперше будуть застосовуватися на уроці, та з вимогами охорони праці при роботі з ними; вивчення інструкційної та інструкційно-технічної (технологічної) документації; пояснення та показ способів раціональної організації робочих місць учнів при виконанні завдань; інформація про типові помилки та способи їх попередження; опитування учнів та пробне виконання ними нових

прийомів роботи з метою перевірки засвоєння матеріалу вступного інструктажу; відповіді на запитання учнів.

Типові недоліки проведення вступного інструктажу: неправильно визначено структуру інструктажу; матеріал інструктажу не ув'язаний з матеріалом загальнотехнічних і спеціальних дисциплін та попередніх уроків виробничого навчання; дублювання навчального матеріалу спецпредметів; не проводиться або проводиться методично та технічно неправильно показ трудових прийомів, дій, рухів та пояснення технологічного процесу в цілому; не використовується або використовується методично неправильно навчально-інструкційна та технологічна документація; не використовується або використовується педагогічно і технічно неправильно наочні прилади, технічні засоби навчання; не використовуються або недостатньо використовуються новинки техніки, технології, передового досвіду; не проводиться або проводиться тільки шляхом усного опитування перевірка доступності і посиленості нового навчального матеріалу; не демонструється раціональна організація робочих місць під час виконання трудової діяльності; не проводиться відповідь на запитання учнів.

Поточний інструктаж - сукупність методів виробничого навчання, при використанні яких інструктивна діяльність майстра орієнтована на диференційний та індивідуальний підхід до учнів під час закріплення ними нової навчальної інформації шляхом її застосування у самостійній практичній діяльності.

Основна мета цього структурного елементу уроку виробничого навчання^м формування, закріплення та удосконалення умінь і навичок трудової діяльності. Реалізація поточного інструктажу передбачає: видачу завдань для самостійної роботи учнів; пояснення послідовності виконання завдань; закріплення учнів за робочими місцями; повідомлення про критерії оцінювання практичної діяльності учнів; індивідуальний поточний інструктаж шляхом проведення цільових обходів робочих місць учнів.

Приблизні цілі обходів робочих місць: перевірка правильності організації робочих місць учнів та додержання ними правил охорони праці; перевірка правильності виконання учнями нових прийомів та технологічного процесу вико-

нання робіт; перевірка умінь користування кресленнями, інструкційними та технологічними картами; надання допомоги учням; перевірка ходу виконання робіт (міжопераційний контроль); перевірка якості роботи учнів та виконання ними норм часу; приймання та оцінка робіт.

Рекомендації майстру при проведенні поточного інструктажу: вникати у роботу кожного учня, не випускаючи з поля зору роботу всієї групи; розвивати в учнів здібності аналізувати свою роботу; заохочувати учнів до самостійності та свідомої активності; спостерігати за раціональним використанням учнями урочного часу; заохочувати учнів до самоконтролю, формувати уміння знаходити причини помилок та засоби їх усунення; виховувати в учнів звичку правильної організації робочого місця та забезпечення безпечних умов праці.

Типові недоліки проведення поточного інструктажу: немає чіткої системи практичної діяльності учнів; немає чіткої системи в організації поточного інструктування учнів; не застосовуються або недостатньо застосовуються методичні засоби розвитку в учнів самостійності та технічного мислення; не враховується відсутність умінь і навичок учнів у користуванні навчально-інструктивною і технологічною документацією; не беруться майстром до уваги порушення учнями правил організації робочих місць та охорони праці; формально проводяться цільові обходи; не робиться міжопераційний контроль якості виконуваних робіт; не оголошуються критерії оцінювання виконаних робіт.

Заключний інструктаж - підведення підсумків виконання учнями трудових завдань з використанням сукупності методів виробничого навчання, які застосовувались на уроці; об'єктивне оцінювання підсумків їх практичної діяльності. *Основна мета* цього інструктажу ^{мн} на основі фіксації досягнень і недоліків показати учням, чому вони навчилися на уроці, оцінити рівень їх досягнень і творчої активності.

Проведення заключного інструктажу передбачає: аналіз умінь учнів застосовувати нову навчальну інформацію, яку отримали на уроці; аналіз причин помилок учнів та застосування засобів їх усунення; повідомлення та обґрунтування оцінок, отриманих учнями на уроці; аналіз додержання вимог охорони праці, організації

робочих місць учнів; розглядання випадків нераціонального використання урочного часу; видача домашнього завдання з інструкцією про способи його виконання.

Методика видачі домашнього завдання. Мета домашньої навчальної роботи учнів: закріплення, удосконалення і систематизація набутих на уроці знань, умінь; осмислення та узагальнення виробничого досвіду; підготовка до наступного заняття; знайомство з варіативними джерелами знань для отримання додаткової інформації за темою наступного уроку.

Вимоги до змісту домашніх завдань: практична спрямованість; реальний та творчий характер змісту; зв'язок змісту практичних завдань з теоретичними знаннями та раніше надбаним досвідом; постійне підвищення складності; диференціація за складністю залежно від інтелекту учнів та рівня їх підготовленості.

Рекомендації щодо підвищення ефективності заключного інструктажу: завжди на перший план виносити підведення підсумків виконання навчальних завдань уроку на підставі аналізу успіхів та недоліків діяльності учнів; не акцентувати увагу на помилках учнів, якщо їх причиною є недосвідченість; починати аналіз діяльності учнів на прикладі їх досягнень; всебічно залучати учнів до активного обговорення підсумків уроку; аналіз підсумків уроку проводити об'єктивно та аргументовано; додержуватись педагогічного такту; широко практикувати порівняння робіт, виконаних учнями, із зразками-еталонами; практикувати доручати проведення аналізу підсумків діяльності учнів відмінникам з професійної підготовки як метод стимулювання; практикувати виставлення комплексних оцінок (за знання теорії та уміння застосовувати їх на практиці).

Типові недоліки проведення заключного інструктажу: підведення підсумків не проводяться взагалі або проводяться формально; аналіз підсумків уроку починається з помилок, яких припускалися учні під час уроку; не видається домашнє завдання або не пояснюються способи його виконання; не обґрунтовується оцінка роботи учнів на уроці; аналіз підсумків уроку не орієнтований на усунення причин недоліків в діяльності учнів; зауваження майстра під час аналізу не носять педагогічного та виховного характеру.

1.2. Методика інструктування у різні періоди виробничого навчання як система

Методика проведення уроків виробничого навчання при вивченні операційних тем. Основна частина уроку виробничого навчання з вивчення операційних тем полягає у виконанні вправ самостійної роботи учнів. Вправи, що застосовуються у виробничому навчанні, складають цілу систему і розподіляються на вправи з виконання трудових прийомів, трудових операцій, трудових процесів. Операційно-комплексна система виробничого навчання передбачає послідовне вивчення трудових дій в порядку їх ускладнення.

На першому уроці учні знайомляться з майбутньою професією, правилами охорони праці і внутрішнього розпорядку та режимом навчального закладу. Майстру необхідно ознайомити учнів з обладнанням, на якому вони будуть працювати, зразками готової продукції, інструментами, пристосуванням, робочими місцями.

На вступному інструктажі при вивченні нової теми майстер характеризує її в такій послідовності: повідомляє кількість годин на вивчення теми, розкриває її значущість для майбутньої професії, знайомить учнів з навчально-виробничими роботами, послідовністю їх виконання.

Далі вступний інструктаж проводиться за конкретними питаннями уроку. Спочатку необхідно націлити учнів на конкретний результат уроку, а саме: визначити практичні знання, уміння та навички, які учні повинні придбати в результаті виконуваної роботи. Дається мотиваційна установка з метою свідомого вивчення навчального матеріалу.

Наступний етап – це ознайомлення учнів з технічними вимогами до робіт, демонстрація зразків, еталонів майбутньої роботи. Майстер відновлює, конкретизує, поглиблює в учнів необхідні знання з предметів спеціальної технології, матеріалознавства, креслення тощо; знайомить учнів з навчально-технічною документацією.

Важливого значення при вивченні операцій набуває правильна методика показу майстром прийомів роботи. Якщо показ прийомів ведеться з робочого місця майстра виробничого навчання, необхідно звернути увагу на його організацію, щоб всім учням з їх робочих місць добре було видно рухи та дії майстра. При іншій організації навчальна група може збиратися біля робочого місця учня, або біля спеціально підібраного обладнання, на якому майстер проводить показ і пояснення трудового процесу.

Спочатку показ прийомів проводиться в нормальному робочому темпі, потім уповільнено з зупинками в характерних місцях і знов у робочому темпі. Пояснення та показ трудових дій повинні проводитись у доступній для учнів формі, з використанням інструкційної карти, наочних посібників. При цьому увагу учнів треба зосередити на одній визначеній дії. Це може бути поза, хватка інструмента чи структура рухів. Пояснення повинні супроводжувати відповідні дії, які необхідні не тільки для усвідомлення, покращення сприйняття нового, але й для закріплення кожного етапу роботи, а також всієї роботи в цілому. Тому пояснення повинні попереджувати, супроводжувати, завершувати показ прийомів роботи (табл. 1.2.1).

Табл. 1.2.1. Рекомендації щодо проведення показу трудових дій

<i>№</i>	<i>Діяльність майстра</i>	<i>Діяльність учнів</i>
1	Пояснити призначення сформованих умінь	Уявлення значущості трудового процесу професійній діяльності
2	Показати весь трудовий процес у нормальному темпі	Спостереження, цілісне сприймання трудового процесу.
3	Виділити операції, прийоми та основні дії в трудовому процесі	Аналіз складу та структури трудової діяльності.
4	Показати окремі операції, прийоми та пояснити способи їх виконання за інструкційною картою	Уявлення способів виконання кожної операції, прийомів роботи згідно з інструкційною картою
5	Сформулювати питання для аналізу інструкційної карти	Відповіді на питання
6	Показати весь трудовий процес в уповільненому темпі	Сприйняття трудового процесу
7	Запропонувати декільком учням відтворити показані операції	Спостереження, усвідомлення, аналіз, відтворення
8	Проаналізувати помилки учнів	Аналіз прийомів роботи
9	Повторити весь трудовий процес в нормальному темпі	Уявне відтворення всього трудового процесу

Особливу увагу учнів треба звернути на правила охорони праці. Подальші етапи вступного інструктажу: перевірка засвоєння і пробне виконання прийомів учнями; пояснення та повторний показ тих елементів, при виконанні яких більшість учнів допускали помилки; пояснення способів контролю процесу і результатів праці; розгляд питань організації робочого місця.

Організація роботи учнів частково залежить від наявності обладнання. При неможливості вивчення теми фронтально, група розподіляється на бригади, вступний інструктаж проводиться для всієї групи; перша бригада приступає до роботи. Інші бригади вивчають тему згідно графіка переміщення по робочих місцях і на вступному інструктажі тільки пригадують те, що пояснював і показував майстер.

Якщо проводиться розчленований вступний інструктаж, то пояснення та показ трудових прийомів сполучаються з пробним виконанням учнями прийомів.

Після вступного інструктажу учні починають виконання вправ з відпрацювання правильних трудових рухів, прийомів або операцій.

Поточне інструктування переважно проводиться індивідуально з використанням різних методичних прийомів: своєчасне попередження та виправлення помилок; додаткове інструктування з показом трудових прийомів на робочому місці учня; розчленування прийому на окремі вправи, рухи (якщо це можливо); безпосереднє керівництво рухами учня при виконанні прийому; розвиток в учнів загальнопрофесійних умінь; виховання акуратності, відповідальності в роботі.

При особистісно-орієнтованому навчанні більшої допомоги з боку майстра потребують слабкі учні, а до сильних ставляться підвищені вимоги (бажано, щоб вони працювали за індивідуальним планом роботи).

Під час утруднення при самостійному виконанні роботи доцільно надавати учням непряму допомогу, а в ході бесіди шляхом навідних питань навести учня на правильне прийняття рішення. Треба пам'ятати, що в процесі навчання частину знань учень повинен здобути самостійно.

При проведенні колективного поточного інструктажу майстер зупиняє роботу всіх учнів і вказує на допущені помилки, відхилення чи неточності в роботі. Разом з учнями визначаються причини помилок та шляхи їх попередження і усунення. Майстер ще раз демонструє невірно виконаний учнями прийом, або елемент прийому, кілька учнів повторюють його дії, останні спостерігають за ними. Переконавшись в тому, що учні усвідомили свої помилки і зможуть правильно виконати вправи, майстер дозволяє їм продовжити роботу.

Підвести підсумки уроку дозволяє аналіз відповідей на вступному інструктажі та спостереження майстра за ходом самостійної роботи учнів. На *заключному інструктажі* майстер дає оцінку роботи кожного учня і групи в цілому. Бажано, щоб учні також брали участь в аналізі та оцінюванні виконаних навчально-виробничих робіт.

Методика проведення уроку виробничого навчання при виконанні комплексних робіт. Завдання уроку з виконання комплексних робіт суттєво відрізняються від завдань уроку по вивченню операцій.

При вивченні комплексних робіт завдання уроку можна сформулювати таким чином: формування в учнів складних умінь і навичок; формування умінь планування та обґрунтування послідовності виконання роботи; удосконалення навичок швидкого, точного виконання операцій; розвиток технічного і технологічного мислення; формування професійної самостійності; навчання передовим методам праці.

Структура уроку має такі ж елементи, як і при вивченні операцій (організаційна частина, вступний інструктаж, поточний інструктаж, заключний інструктаж), але форма їх проведення змінюється. Організаційними формами в цей період переважно є бригадна та індивідуальна. Практично відсутня фронтальна форма навчання. Бригади виконують завдання згідно графіка переміщення по робочих місцях.

Зміст уроків складається з виконання простих комплексних робіт (що виконуються після вивчення окремих операцій) і складних комплексних робіт (що виконуються після вивчення всіх операцій).

Учні працюватимуть над різними однотипними завданнями, які треба розібрати на вступному інструктажі. Докладно розібрати всі роботи неможливо, тому майстер вибирає типові. *Зміст типового вступного інструктажу* при виконанні комплексних робіт: оголошення мети, навчальних задач уроку; вивчення технічної, інструкційно-технологічної документації, технічних вимог, норм часу на виконання робіт; аналіз технологічних процесів, складених учнями, корегування, виправлення помилок; розподіл учнів на бригади; аналіз особливостей в роботі кожної бригади.

При проведенні вступного інструктажу майстер нагадує учням особливості виконання знайомих операцій. Складні операції або ті, що виконуються вперше, майстер детально пояснює і демонструє.

Наприкінці вступного інструктажу майстром обов'язково даються вказівки щодо безпечних методів праці, нагадуються правила охорони праці.

Якщо майстер обрав бригадну форму організації учнів на уроці, то вступний інструктаж проводиться спочатку загальногруповий (з виконання типових операцій), а потім побригадний. Учні повинні навчитися сполучати основні операції, планувати свою роботу, виконувати складні операції правильно і точно. Після перевірки засвоєння питань вступного інструктажу учні допускаються до самостійної роботи.

Поточний інструктаж проводиться у формі самостійної роботи учнів і цільових обходів робочих місць. Перевіряються уміння учнів правильно обрати інструменти, режими роботи, дотримання норм часу на виконання завдання, правильність і точність в роботі. Особливу увагу необхідно звертати на міжопераційний контроль. Крім цього майстер повинен надавати індивідуальну допомогу, якщо є загроза допущення браку, порушення правил охорони праці.

В процесі проведення поточного інструктажу майстру необхідно розвивати в учнів уміння аналізувати свою роботу, раціонально використовувати робочий час, здійснювати самоконтроль.

При оцінюванні роботи учнів майстер повинен враховувати безпомилкове виконання учнями кожного прийому, деталі або виробу в цілому, дотримання

ними технічних умов. Якщо в роботі учні припустились помилок, майстер в процесі індивідуальної бесіди виявляє їх причини. Перед початком самостійної роботи учням обов'язково повідомляються критерії оцінювання знань і умінь з урахуванням самостійності у виконанні завдань. Важливо навчити учнів самостійно оцінювати свою роботу. При цьому вони повинні не тільки визначити параметри оцінювання і їх відповідність технічним вимогам, але й обґрунтувати своє рішення.

Заключний інструктаж уроку проводиться традиційно, у формі бесіди. Аналізу підлягають не тільки практичні дії учнів, впродовж всього уроку, але й знання питань теорії. Важливого значення набуває аналіз виконаних робіт, закріплення і узагальнення виробничо-технічного досвіду, визначення нового, що було отримано на уроці.

Кожний урок має свої особливості, його проектування – це творчий процес, тому можна тільки пропонувати *типові питання* для обговорення на заключному інструктажі: правильність експлуатації обладнання; аналіз виконання норм виробітку та якості роботи; дотримання технологічного процесу відповідно до заданих режимів і аналіз причин відхилень; аналіз ефективності використання передового виробничого досвіду; шляхи економії матеріалів, електроенергії; дотримання правил охорони праці.

У разі проведення між бригадами змагання, підводяться його підсумки та оголошуються переможці.

Характер *домашніх завдань* на етапі вивчення комплексних робіт ускладнюється. Учні не тільки повторюють навчальний матеріал з теорії, але й можуть виконувати креслення, технічні розрахунки, самостійно розробляти технологічні процеси, доповнюють зміст неповних інструкційно-технологічних карт тощо.

Проведення уроків у відповідності з програмними вимогами до змісту і результатів навчання, методично правильна організація уроку з використанням сучасних засобів – це умови проведення результативного ефективного уроку будь-якого типу і виду.

Методика проведення контрольно-перевірочного уроку. Контрольно-перевірочні уроки проводяться з метою визначення рівня підготовки учнів за певний період навчання, виявлення недоліків в знаннях і уміннях учнів та їх причин, одержання даних для атестації.

Контроль проводиться у відповідності з навчальною програмою, з урахуванням вимог Державних стандартів професійно-технічної освіти за професіями.

Структура контрольно-перевірочного уроку складається з таких структурних елементів: організаційна частина, вступний інструктаж, самостійна робота учнів, заключний інструктаж. Порівняно з іншими типами уроків методика проведення окремих елементів уроку змінюється за змістом і витратами часу.

Зміст уроку – самостійне виконання учнями контрольних завдань. При цьому учні демонструють такі загальнопрофесійні уміння та навички, як організація робочого місця, вибір інструментів, пристосувань, вибір технологічної послідовності виконання робіт.

На вступному інструктажі майстер виробничого навчання коротко знайомить учнів із змістом контрольної роботи і умовами її проведення. Інші елементи вступного інструктажу відсутні, тому кількість часу на його проведення зменшується до 5% від загального часу уроку. Спостереження за самостійною роботою учнів тривають біля 5 годин (90%). Майстру треба оцінити не тільки правильність і терміни виконання операцій, але й визначити рівень усвідомленості учнів, їх уміння обґрунтувати свої дії.

Заключний інструктаж проводиться з метою підбиття підсумків уроку. Він складає приблизно 5% навчального часу уроку. Майстер звертає увагу на позитивні та негативні моменти в роботі учнів, дає їм оцінку з обов'язковою аргументацією.

2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

2.1. Методична розробка навчального міні-проекту до уроку виробничого навчання "Організація обслуговування свят, торжеств" для учнів-офіціантів

Завдання проекту:

- удосконалювати професійні знання, уміння і навички;
- формувати навички генерування і презентації ідей, використання проблемних методів вирішення завдань;
- розвивати навички групової роботи, критичної оцінки колективного проекту й особистого внеску в його здійснення;
- виховувати потреби у творчості, удосконаленні естетичного смаку.

Планований результат: оволодіння учнями практичними навичками організації обслуговування торжеств.

Час роботи: 3 години.

Форма організації навчальної діяльності: робота в малих групах. **Оцінювання:** проводиться за традиційною системою групою експертів із числа викладачів професійно-теоретичного циклу і майстрів виробничого навчання.

Дидактичне і матеріально-технічне забезпечення:

- навчальний клас (що імітує зал ресторану);
- столовий посуд (прибори, серветки, скатерки);
- аксесуари для декорування столу;
- довідкова література;
- документація (меню, замовлення клієнтів, рахунок на оплату тощо).

Методичні рекомендації

Проект складається з трьох етапів:

- Виконання творчого завдання.
- Презентація проекту.

- Дебрифінг.

Учніям представляється ідея проекту і додаткова інформація: на честь чого влаштовується банкет; час початку і приблизний час його закінчення; кількість і склад відвідувачів; орієнтовний асортимент страв і напоїв; середня сума витрат на замовлення.

Клас поділяється на групи з урахуванням професійних знань і творчих можливостей кожного учасника (доцільно сформулювати приблизно однакові за можливостями групи).

Кожна група вибирає лідера-керівника, який видає конкретні завдання учасникам.

Відповідно до поставленого завдання учні вибирають одну з форм обслуговування гостей: бенкет-прийом з повним обслуговуванням офіціантами; бенкет з частковим обслуговуванням офіціантами; банкет-чай; фуршет; прийом-коктейль.

Учні вибирають спосіб сервування і декорування столу, обмірковують варіанти оформлення залу, розраховують необхідну кількість і асортимент посуду, приладів і столового реманенту, оформляють розрахунок-заявку на виробництво для подачі блюд із кухні, розрахунок-заявку на соки, води тощо (для закріплення вивчення лексичного матеріалу документи заповнюються українською і англійською мовами).

Проробляють меню банкету, черговість подачі блюд і розливу напоїв. Розподіляють усіх учасників-офіціантів за секторами обслуговування.

Виконують завдання і готують презентацію проекту (меню складається і представляється українською і англійською мовами).

При роботі над завданням учні повинні використовувати знання зі спецпредметів: організація обслуговування відвідувачів (кулінарна характеристика блюд, калькуляція, професійна етика і психологія, англійська та українська мови (граматика)).

При необхідності учні можуть радитися із викладачами і майстрами виробничого навчання, використовувати додаткову навчальну літературу. У ході виконання завдання застосовується індивідуальна і групова форми роботи.

Роль викладача полягає в постановці початкової задачі (стимулювання самостійної роботи і коректування у випадку відхилення груп від поставленої мети).

Презентація проекту може бути колективною (беруть участь усі чи кілька членів групи) або індивідуальною (роботу групи представляє її керівник). Кожній групі надається однаковий термін для виконання завдання.

Презентація має проходити в атмосфері зацікавленості, доброзичливості, без зайвих зауважень і критики.

Після презентації всіх робіт проводиться поетапний **дебрифінг**:

1. Письмове самооцінювання і взаємооцінювання учнів.
2. Обмін враженнями і думками, обговорення процесу виконання завдання, аналіз ефективних рішень і прорахунків, пошук способів поліпшення результатів.
3. Бесіда про те, що засвоїли учні в процесі виконання проекту.
4. Узагальнення педагогом роботи учнів, аналіз здійснених рішень.
5. Підбиття підсумків незалежними експертами, оцінювання роботи (виставляється загальна оцінка кожній групі).

Оцінювальна таблиця незалежного експерта

Критерії	1	2	3	4	5
Організованість					
Взаємодопомога					
Доцільність розподілу обов'язків					
Уміння планувати					
Уміння прийняти рішення					
Професіоналізм					
Комунікабельність					
Переконливість					

Творчий підхід					
Інформативність					
Знання спеціальної лексики					
Прагнення до успіху					
Середній бал					

У таблиці перераховані основні критерії оцінки роботи груп.

За кожен критерій виставляються бали від 1 до 12.

По кожній групі підраховується середній бал, що стане остаточною оцінкою.

Стислий аналіз і узагальнення результатів роботи груп

Експерт _____

ВИСНОВКИ

Сьогодні змінюється мета та зміст освіти, з'являються нові технології, методи, форми та засоби навчання, але основною формою професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки в ПТНЗ залишається урок.

Урок - це динамічна фронтально-групова організаційна форма навчального процесу, обмежена визначеним відрізком часу, яка проводиться педагогом із групою учнів постійного складу і включає мету, зміст, форми, методи і засоби навчання для рішення задач навчання, розвитку і виховання. Урок, як форма навчання, має визначену структуру, обумовлену педагогом в залежності від дидактичних цілей і реальних умов навчального процесу.

Концепція сучасного уроку базується на особистісно-орієнтованих цінностях освіти, коли учень є центральною фігурою навчального процесу. При цьому педагог у більшій мірі виступає в ролі організатора самостійної, активної, пізнавальної діяльності учнів, компетентного консультанта і помічника. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не лише на контроль знань і умінь, але на проектування, діагностику і корегування дій учнів, щоб вчасно допомогти своїми кваліфікованими діями усунути утруднення в одержанні й застосуванні учнями необхідної інформації.

Урок - це цілісна система, яка характеризується тісним взаємозв'язком усіх компонентів: комплексна мета уроку досягається за рахунок єдності й узгодження задач уроку, змісту навчального матеріалу, методів і засобів навчання, форм організації навчальної діяльності. Сучасна освітня парадигма характеризується принципово новими положеннями в порівнянні з традиційними в питаннях формування цілей, змісту, вибору методів і засобів навчання. Особлива увага при цьому приділяється формуванню навичок самоосвіти, економізації, інтеграції формуємих знань, впровадженню диференціації навчання; пріоритетним напрямком є комп'ютеризація. Провідними повинні стати дослідницькі, евристичні та проблемно-розвиваючі методи навчання, які дозволяють найбільш повно реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азбука уроку: планування, методика, технологія проведення аналізу. – Харків: Основа, 2006. – 144 с.
2. Батышев С. Я. Профессиональная педагогика / С. Я. Батышев. – М.: Профессиональное образование, 1999. – 904 с.
3. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Монографія / Р. С. Гуревич, за ред. С. У. Гончаренка. – Київ: Вища школа, 1998. – 229 с.
4. Підготовка майстра виробничого навчання до занять: Метод. реком. / Укладач С. О. Заславська. – Донецьк: ДІПО ІПП, 2007. – 64 с.
5. Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах / Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006, №419 // Офіційний вісник України. – 2006. – №25. – С.92-105.
6. Скакун В. А. Организация и методика профессионального обучения: Учебное пособие / В. А. Скакун. – М.: ФОРУМ-ИНФРА, 2007. – 336 с.
7. Устемиров К. О. Профессиональная педагогика / К. О. Устемиров, Н. С. Шаметов, И. Б. Васильев. – Алматы, 2005. – 431 с.
8. Нікуліна А. С. Сучасний урок у професійній школі: проектування, організація, аналіз: Методичний посібник / А. С. Нікуліна, І. Є. Сілаєва, С. С. Шевчук. – Донецьк: ДІПО ІПП, 2008. – 160 с.